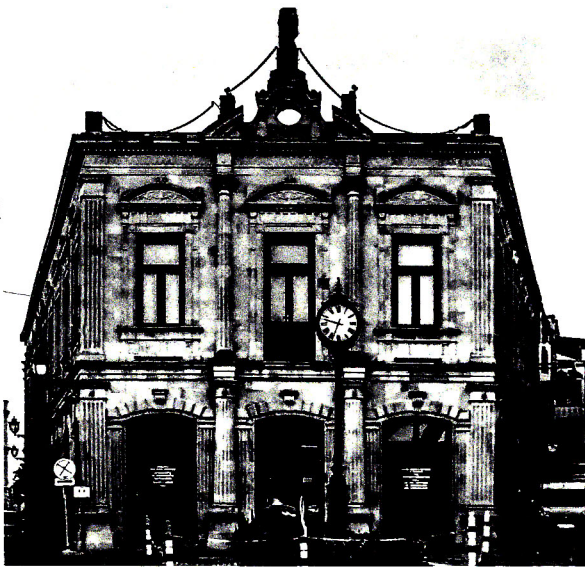

Fotoların dili ilə...

İçərişəhərin tam mərkəzində “Zəncirli ev” kimi məşhur olan bina yerləşir. Bu binaya kənardan baxanda onu hökmlü kralıçaya bənzədirəm. Zərifiyi qadın assosiasiyası yaradır, başındakı zəncirli tac isə onu daha hökmlü, özəmətli göstərir. Bələdçi ilə söhbət edə-edə bina haqqında öyrənirəm. Aldığım məlumatlar o qədər maraqlıdır ki, vaxt uçur elə bil.

Deməli, bu zəncirli binaya XX əsrin əvvəllərində inşa edilibmiş. 1920-ci ildə tacir Hacı Məmməd Hüseyin Məmmədova məxsus olan mülkü 1928-ci ildə İçərişəhərin tanınmış tacirləri sayılan Məlikov qardaşları satın alırlar. 1930-cu ildə isə Sovet hökuməti tərəfindən müsadirə edilərək dövlət istifadəsinə verilən bina N.Nərimanov adına tikəş fabriki kimi fəaliyyət göstərir. Mülkün son sahibi Məlikov qardaşları olduğundan bina Məlikovların mülkü kimi tanınır...

Bələdçi danışır ki, Zəncirli bina memarlıq üslubuna və bədii estetik görünüşünə görə XX əsrin əvvəllərində İçərişəhərdə inşa olunmuş memarlıq abidələri içə-

risində özünəməxsusluğu ilə seçilir. Uzun illərdir, binada AMEA-nın Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun Arxeologiya və Etnoqrafiya Muzeyi fəaliyyət göstərir. Bu muzeyi gəzib baxmaq maraqlı olar. Amma hələlik diqqətimi Bakı Fotoqrafiya Evi cəlb edir.

2019-cu ildə “İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin dəstəyi ilə elə haqqında danışdığım Zəncirli Binada açılan “Fotolar cənnəti” adlandırılan biləcəyim məkandan yan keçmək mümkün deyil. Həm də bu qədimlik içərisindəki müasirliyi də

görməyə səbirsizlənirəm. Elə içəri girən kimi ab-havanı duyuram, Pikassonun Hernikasını xatırladan, divara vurulmuş saat mexanizmi məkənin konsepsiyasını ifadə edir. Zaman fotolarda əksini tapıb və hər foto əslində canlı, hərəkətli tarixdir.

Bakı Fotoqrafiya Evinin dörd geniş və işıqlı sərgi zalı var, onun ekspozisiyasına milli, sənədli və dünya fotoqrafiya sənətinin inciləri daxildir.

Sevinirəm, çünki Bakı Fotoqrafiya Evinin ilk sərgisi

olan "İçərişəhər"i görmək fürsəti qazanıram. Bu foto-layihə yarım əsr ərzində Şəhər və Fotoqraf arasında ge-dən dialoqu izləməyə imkan verir. Baxdıqca eyni mə-kanların keçmiş və müasir görüntüləri o qədər təəssürat doğurur ki... Başa düşürsən ki, illər ərzində şəhərin sa-dəcə landsaftı, hava və işığı deyil, optikası da dəyişilib. Məhz fotoların diliylə bu fərqləri izah etmək son dər-cə orijinal yanaşmadır.

Bələdçi xanım da bu üstünlükləri vurğulayır və söy-ləyir ki, sərgi öz mövcudluğunu "zaman səyyahları" olan iki şəxs - Sənan Ələsgərov və Bəhrüz Hüseyn-zadənin foto kolleksiyasına, daha doğrusu, onların fo-toqrafiyaya olan fərqli yanaşmasına borcludur.

Onu da öyrənirəm ki, fotoqraf və tədqiqatçı Bəhrüz Hüseynzadə artıq bir müddətdir ki, fotosəkil toplamaqla məşğul olur. Hazırda onun kolleksiyasına XIX əsrin sonu-XX əsrin əvvəlinə aid yüzrlər orijinal fotosəkil, estamp, çap və rəqəmsal formada olan 20 min təsvirin cəmləndiyi arxiv daxildir.

Fotoqraf və rəssam Sənan Ələsgərovun kolleksiyası isə İçərişəhərlə birbaşa bağlı olan dialoqu əsasında ərsə-yə gəlib. O, məhz bu qədim məkanda dünyaya göz açıb, burada boya-başaya çatıb və artıq 40 ildir. İçərişəhərin fo-to-xronikasını yaradır. Fotodan-fotoya keçidlərimin ne-cə ləng olduğunu hiss edirəm. Bəzən bir görüntü özü-nə yoluxdurur və o birinə keçmək çətin olur. Bu foto-lardan İçərişəhərin sirli-sehrli görünüşündən başqa, həm də insanların məişətini, xarakterini duya bilərik. Bax-dıqca başa düşürəm ki, açıq hava altında, canlı və hər an yenilənən, həmişə qədim, hər zaman müasir olan İçərişəhər özünəməxsusluğunu heç zaman itirməyəcəkdir...

Bakı Fotoqrafiya evinin bir böyük üstünlüyünü, xid-mətini də xüsusi vurğulamalıyam. Burda mütəmadi ola-rağ nümayiş edilən sərgilərdən savayı, fotoqrafiya sən-əti üzrə kurslar, yaradıcılıq axşamları, mühazirələr, us-tad dərsləri və foto-turlar təşkil edilir. Bütün bunlar da gənclərin özünüinkışafı üçün vacib məqamlardır... Doğ-rusu, müasir "Ayfon"lar zamanında, hər kəsin mobil te-lefonunu çıxarıb istədiyi mənzərəni çəkə bildiyi vaxt-

da foto sənətinin kölgədə qaldığını deyənlər var. Am-ma mən Bakı Fotoqrafiya Evinin ekspozisiyasını bir-cə-bircə gözdən keçirəndən sonra anladım ki, bu, çox yan-lış fikirdir. Foto, əgər həyatın bir anıdırsa, hansı anı ya-xalamaq, hansı məqamı əbədləşdirmək, həm də bunu peşəkar etmək xeyli vacibdir... Ona görə də baxdığım fotolardan sonra telefonumdakı şəkillərin bir qismini silmək qərarına gəldim. Çünki fotoqrafiya özü ayrıca bir incəsənət növüdür. Peşəkar fotoqrafların incəliklə işlədiyi, seçdiyi məqamlar rəssamlıq nümunələrindən heç də geri qalmır. Götürək elə əfqan "Mona Liza"sı adlandırılan məşhur fonu... Burda onun tarixçəsi ilə tanış oluram. 1984-cü ildə əfqan qaçqınlarının düşərgə-sini gəzən fotoqraf Stiv Makkarri 12 yaşlı qızın görü-nüşündən, gözlərinin gözəlliyindən təsirlənir. Heç bir əlavə işıq effektindən istifadə etmədən bir neçə dəqi-qədə müxtəlif rakurslardan çəkir qızı. Dünya onun he-qiği adını yalnız 17 ildən sonra biləcəkdə. Makkarri ya-zırdı: "Son 17 ildə bu qızla bağlı məktub və ya telefon mesajı almadığım bir-cə gün olmadı".

2002-ci ildə Stiv Makkarrinin başçılıq etdiyi "Natio-nal Geographic" qrupu, qızı tapmaq üçün Əfqanıstana gedir. O, təxminən 30 yaşındaydı artıq. Əfqanıstanın uc-qar bir bölgəsində tapılan qızı Makkarri dərhal tanıyır.

Qızın adı Şərbət Gula imiş. Adının mənası "Çiçək şərbəti" anlamına gəlir. Gulanın bu çəkilişi yada salma-sı çətin deyildi - bütün ömrü boyu onun cəmisi üç dəfə fotosu çəkilmişdi. Özü həmin məşhur portretini yalnız 2003-cü ildə gördü və əlbəttə ki, fotonun ona belə ge-niş populyarlıq qazandırdığından xəbərsizdi. Qəribədir ki, artıq ərde olan, övlad sahibi olan Gulanın əri onun fotolarının yayılmasına etiraz etməyib.

Bakı Fotoqrafiya Evinde bu cür fərqli və öz tarixçə-si olan fotolara baxdıqca başa düşürəm ki, sənət əsərlə-rinin öz taleyi var. Gulanın fotoları onun özündən daha şanslı imiş. Onların taleyi daha firavan və gözəl oldu... Bəlkə ona görə ki, fotoqraf Stiv Makkarrni məhz unikal sənət əsəriylə onun görünüşünə başqa bir mənə, dərin-lik verdi, onu ayrı cür təqdim etdi. Fotoqrafiya sənətinin üstünlüyü, qeyri-adiliyi də elə budur.

Məşhur şərət